

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Aan de leden van de Vaste Commissie
van Justitie & Veiligheid
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum

23 oktober 2024

Kenmerk

20241023/36 243

Onderwerp

Inbreng van de NVvR inzake amendementen ingediend bij het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie (Kamerstuk 36 243)

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Op 10 april jl. heeft uw Kamer gedebatteerd met de minister voor Rechtsbescherming over het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Wet op de Raad van State en enige andere wetten in verband met enkele wijzigingen in het belang van integere, onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak, alsmede de regeling van enige andere onderwerpen (Kamerstuk 36 243).

Tijdens dit debat zijn enkele amendementen ingediend, onder meer naar aanleiding van de aanbevelingen van de Groupe d'Etats contre la corruption van de Raad van Europa (hierna: GRECO). De stemming hierover is uitgesteld totdat een advies van de Raad van State is ingewonnen. Graag maakt de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (hierna: NVvR), de vakbond en beroepsvereniging van rechters en officieren van justitie, u attent op de standpunten die onze vereniging namens de leden van de rechterlijke macht heeft ingenomen bij de onderwerpen die met deze amendementen aan de orde komen.

o **Amendementen 8 en 9, inzake het functiecombinatieverbod rechter en lidmaatschap parlement, met de uitbreiding naar leden van gemeenteraden, provinciale staten en waterschappen:**

De NVvR waardeert de afwegingen in de voorgestelde amendementen met betrekking tot de noodzakelijke scheiding der machten tussen de rechtsprekende macht en de andere staatsmachten. Deze afwegingen zijn gebaseerd op een gedeelde behoefte om zowel de rechtszoekende optimaal te beschermen als de onafhankelijkheid en integriteit van de rechtspraak te waarborgen. Drie aspecten zijn volgens de NVvR van bijzonder belang voor de waardering van deze amendementen. Het gaat om het rechtstatelijke aspect, het aspect van de onpartijdigheid en het burgerschapsaspect.

Wat betreft het rechtstatelijke aspect onderkent de NVvR dat deze amendementen passen bij een strikte scheiding van de wetgevende -, de uitvoerende- en de rechterlijke macht. In zoverre heeft het amendement een principiële benadering. De NVvR sprak zich al in 2018 uit tegen de combinatie van een rechtersfunctie met het lidmaatschap van de Tweede of Eerste Kamer. Toch zijn er ook argumenten op grond waarvan het lidmaatschap van de Tweede of Eerste Kamer niet

zonder meer op één lijn kunnen worden gesteld met het lidmaatschap van de gemeenteraad, provinciale staten of van een waterschap (anders dan bijvoorbeeld het lidmaatschap van Europees Parlement).

GRECO heeft niet zonder reden onderscheid gemaakt tussen het lidmaatschap van de Tweede en Eerste Kamer en dat van decentrale overheidsorganen. Het parlement is betrokken bij de totstandkoming van regelgeving die in beginsel voor het hele land geldt en alle burgers betreft. De regelgevende bevoegdheid van de genoemde decentrale organen is beperkter, zowel wat betreft de territoriale gelding van deze regelgeving als wat betreft de onderwerpen. Het zal daarom aanmerkelijk minder vaak voorkomen dat een magistraat wordt geconfronteerd met regelgeving (of uitvoering daarvan) waarbij hij eerder als lid van de desbetreffende orgaan was betrokken. Een algemene onverenigbaarheid van de desbetreffende functie met het ambt van de rechterlijke ambtenaar gaat daardoor verder dan noodzakelijk is ter verzekering van de trias politica. Vanwege de materieel en/of territoriaal beperkte wetgevende bevoegdheid van decentrale organen gaat een algehele onverenigbaarheid ook verder dan noodzakelijk ter voorkoming van de (schijn van) belangenverstremeling.

De NVvR deelt de opvatting van de Afdeling Advisering van de Raad van State dat een beperking van het passieve kiesrecht een wezenlijke inbreuk vormt op een zeer belangrijk burgerschapsrecht. Een algehele incompatibiliteit zoals voorzien in deze amendementen gaat naar de opvatting van de NVvR veel te ver. De NVvR vindt in overeenstemming met het advies van de Raad van State, dat de beperking van belangrijke democratische rechten –het individuele passieve kiesrecht voor rechterlijke ambtenaren – niet gerechtvaardigd is.

o **Amendement 10, over een wettelijke regeling voor een code voor zaakstoedeling:**

Het objectief en transparant verdelen van rechtszaken onder rechters is cruciaal voor rechtzoekenden, omdat dit kan voorkomen dat er sprake kan zijn van politieke of bestuurlijke ‘voorsortering’ bij de toewijzing van zaken. Het amendement legt niet zelf de regeling van zaakstoedeling vast in een wet in formele zin maar voorziet in een bevoegdheid voor het gerechtsbestuur criteria voor de toedeling van zaken vast te leggen. Uit de toelichting blijkt dat de toepassing van deze criteria een bevoegdheid is van het bestuur die kan worden gemandateerd aan leidinggevende rechters binnen de organisatiestructuur van het gerecht. Het toedelingsreglement wordt kennelijk voorzien naast het zaakverdelingsreglement (art. 21 Wet RO).

De NVvR begrijpt dat het zaakstoedelingsreglement instemming behoeft van de Raad voor de rechtspraak (art. 21a Wet RO). De NVvR heeft aarzelingen bij het toekennen van deze bevoegdheid aan het bestuur omdat benoeming, schorsing en ontslag van gerechtsbestuurders een bevoegdheid zijn van de minister (artikel 16 Wet RO). Hetzelfde geldt ten aanzien van leden van de Raad (art. 86 Wet RO). Dit kan het risico op politieke inmenging juist vergroten. De NVvR meent dat dit risico kan worden ondervangen door het zaakstoedelingsreglement te laten vaststellen door de gerechtsvergadering in de zin van artikel 22 Wet RO. De NVvR ontleent de inspiratie hiertoe aan het arrest van de Hoge Raad van 3 juni 2022 met betrekking tot de maximale omvang van processtukken (ECLI:NL:HR:2022:824). De rechterlijke onafhankelijkheid is beter gediend bij vaststelling door rechters binnen de hiervoor ingestelde gerechtsvergadering.

- **Amendement 20, inzake het uitbreiden van de financiële belangenregeling naar de fiscale partners van rechters:**
Dit amendement heeft tot doel potentiële belangenverstrengeling (of de schijn daarvan) te voorkomen. De NVvR onderschrijft dit streven volledig. De NVvR ziet echter geen bestaand probleem dat met deze maatregel moet worden opgelost. Verschillende colleges, die meer dan gebruikelijk te maken hebben met het risico van conflicterende financiële belangen, hebben al gerichte afspraken gemaakt en maatregelen getroffen om dergelijke zorgen weg te nemen. Uitbreiding van de regeling tot melding van financiële belangen van fiscale partners betekent een zeer aanzienlijke inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van deze partners als ook een lastenverzwaring vanwege de controle op naleving. Een dergelijke algemene regeling zonder evidente noodzaak, vormt een niet proportionele inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de partner van een rechterlijk ambtenaar.
- **Amendement 36, inzake het opnemen van buitengewoon onbezoldigd verlof door de rechter bij aanvaarding van een functie als lid van de Staten-Generaal:**
Zoals al betoogd bij amendementen 8 & 9 is de NVvR stellig over het onverenigbaar verklaren van het ambt van rechter met een lidmaatschap van de Eerste en Tweede Kamer. Hierbij kiest ook de NVvR in navolging op de GRECO-aanbeveling (waar ook de minister naar verwijst) voor een harde knip tussen beide machten: het onverenigbaar verklaren van een gelijktijdige benoeming bij zowel de rechterlijke als de wetgevende macht in plaats van de gelijktijdige uitoefening van functies binnen deze machten. Bij buitengewoon onbezoldigd verlof blijft er sprake van gelijktijdige benoeming.

De NVvR gaat graag met u in gesprek over deze standpunten, om nadere toelichting te geven en om het gesprek over de GRECO-aanbevelingen en de wens van de rechterlijke macht om deze aanbevelingen te implementeren verder te verdiepen.

Met vriendelijke groet,

Marc Fierstra
Voorzitter NVvR